శారద 1923

చిన్నకథలు – ఆంధ్ర వాఙ్మయమున వాని స్థానము

---:o:---

(దిగవల్లి వేంకట శివరావుగారు. బి. ఏ. బి. యల్.)

"అవారిత సత్కవి కల్పనావిధూపా నవాపూర్వవృత్తములు, సానలఁ దీరినజాతి రత్నములు"

ప్రపంచకమున భాషలుపుట్టిన తోడనే, మానవులు మాటాడఁ దొడఁగినంతనే, చిన్నకథలవతరించినవి. ఒకఁడొక విషయమును మరియొకనితో చెప్పనప్పు డప్రయత్నముగ నొకచిన్న కథను చెప్పుచునే యుండును. శిశువుమాటలు నేర్చినంతనే కథలను వినఁగోరుచున్నది. బాలురును, బాలికలు నొండొరులతో కథలు చెప్పుకొనుచున్నారు. "అనఁగనఁగ నొకరా"జని చెప్పుకథలు వేనవేలు కలవు. వీనియందెల్ల నేడు వాఙ్మయము నందొక శ్రేష్ఠమగు కృతిగ–అంగముగ–పరిగణింపఁ బడుచున్న చిన్నకథల అంకురము లిమిడియున్న వనుటకు సందియము లేదు.

ఆంగ్లేయభాషయం దత్యద్భుత కథలును క్రైస్తవగాథలును, ఆర్థరు, రాబిన్ హుడ్డులనుగూర్చిన శృంగార విషయిక కథలును, నాటకకథలు, నుండెను. ఇవిమన పురాణగాథలను, ఉపాఖ్యానములను, కథావళులను బోలియున్నవి. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున శాస్త్రజ్ఞానము వృద్ధియై, యంత్రముల సాహాయ్యమున కర్మాగారములు సాగుటయు, వాణిజ్యమున ప్రజలకు పెద్దగ్రంథములఁ జదువుటకు తీరికలేక పోవుటవలన వివిధవిషయములను క్లుప్తముగ బోధింపవలసిన యవసరము గ్రంథకర్తలకుఁ గలిగెను. వాఙ్మయమున వివిధములగు కృతులమూలమున పొందు జ్ఞానానందములను నాగరిక పాఠకులీ చిన్నకథల మూలమున నొందఁగోరిరి. పెద్దయాఖ్యాయిక లందు గల కథాచమత్కృతి, పాత్రపోషణము, రసపోషణమును, చిన్నకథలందుండ వలెనని వీరికోరిక. ఇవి యెల్లచేరిచి, రసోపేతమును భావోద్రేకమును, ఐక్యతయును, విషయ సౌలభ్యమును గలచిన్నకథలు వ్రాయునేర్పరులును బయలుదేరిరి. ఇంగ్లాండులో స్టీవెన్సన్ బారీ, కిప్లింగు మున్నగువారు నాంగ్లేయ భాషలో చక్కని కథలఁ వ్రాసిరి. రష్యాలో టాల్‌స్టాయి టర్జనీవు మున్నగువారును వ్రాసిరి. ఇతరదేశములలోను చిన్నకథ లనేకులు వ్రాసిరి. కాని ఆదర్శప్రాయములగు, ఉత్తమములగు, చిన్నకథలను వ్రాసినది ఫ్రెంచివారు. ఇందు మొపసంత్ కథ లత్యుత్తమములు. డాడి, మెరీమీయను వారల కథలు గూడ నుత్తమములె.

పాశ్చాత్య నాగరికత మనదేశము నడుగిడఁగనే దానిని శీఘ్రముగఁ గైకొనినది వంగీయులు. వీరు పాశ్చాత్య వాఙ్మయము నందలి విశేషములను గ్రహించి వాని ననుకరించిరి. వాఙ్మయము నభివృద్ధిపరచుకొనిరి. చిన్నకథ యొక్క ప్రాముఖ్యమును గ్రహించిరి. వారినవలల ననుకరించి నట్లె కథల ననుకరించిరి. స్వకపోల కల్పితములగు కథలను గూడ వ్రాసిరి. వంగదేశపు కథకులలో బంకిం చంద్ర చటర్జీ సుప్రసిద్ధుఁడు. ఆయన నవలలును కథలును మన గ్రంథకర్తలు తెనుఁగు చేసియేయున్నారు. రాధారాణీ, యుగళాంగుళీయము మున్నగు చిన్నకథలు చాల మెప్పునందినవి. సీతాదేవియు శాంతాదేవియు గూడ వంగభాషలో చక్కని కథలు వ్రాసినారు. శరత్కుమార ఘోసాలను నాతెయు మంచి చిన్న

కథలు వ్రాసినది. అయినను చిన్నకథ యొక్క లక్షణము గ్రహించి, ఆదర్శప్రాయములగు చిన్నకథలను వ్రాసినది మహాకవి రవీంద్రనాథఠాకూరు. ఆయనకథ లాంగ్లములోనికిని, మన భాషలోనికిని, పరివర్తింపబడినవి. "కాబూలు సాహెబు" అను చిన్నకథను చదివి యానందింపని వారుందురా?

ఆంధ్రభాషలో మొన్న మొన్నటి వఱకును చిన్నకథలులేవు. కథాసరిత్సాగరము, కాశీమజిలీలు, మదన కామరాజు మొదలగు కథామంజరులు ఇతర కథ లున్నను, పాశ్చాత్య వాఙ్మయములోని నవలల మాదిరి కథలు కాని చిన్నకథల వంటి కథలుకాని లేవు. కొన్ని వత్సరములకు ముందు మనభాషయందు ఆఖ్యాయికలు వ్రాయఁబడెను. ఆంగ్లేయము నుండి వంగభాష నుండి కొన్ని ఆఖ్యాయికలను చిన్నకథలను తెనిగింపఁబడెను. తరువాత కొన్ని స్వకపోల కల్పితములగు నాఖ్యాయికలను కథలను కొందఱు వ్రాసిరి. అయిన నిప్పుడు మనభాషలో కనఁబడు చిన్నకథలు చాలవఱకు చిన్న నవలలనియే చెప్పవచ్చును. ఏలయన మన గ్రంథకర్తలు చిన్నకథల ముఖ్యలక్షణములను బాగుగ గ్రహించి ఆదర్శప్రాయములగు చిన్నకథలను వ్రాయలేదు. కొందరు మాత్రము కొంతవఱకు చిన్నకథ యొక్క లక్షణమును ప్రాముఖ్యమును గమనించి వాఙ్మయమున కిది చాలముఖ్యమగు అంగమని గ్రహించినారు. ఆంధ్రదేశమున సుప్రసిద్ధ భాషాభిమానులలో నొకరగు శ్రీ చెలికాని లచ్చారావు జమీందారుగారు పిఠాపురమునుండి రామవిలాస గ్రంథమాల కనుబంధములుగ కొన్నిచిన్న కథలను ప్రకటించి యుండిరి— అందు రోహిణి యనునది యొకటి. రత్నమాల యనునది యొకటి. రెంటిని వంగూరి సుబ్బారావు గారే వ్రాసిరి. రెండవదానికి శ్రీ లచ్చారావుగారు చక్కని యుపోద్ఘాతమును వ్రాసి అందు వాఙ్మయమున చిన్నకథ యొక్క ప్రాముఖ్యమును వెల్లడించి యున్నారు. వీరి పోషణమున సాహిత్య సమితివారు ప్రొద్దుపొడుపు బువ్వులను వాల్గుసంపుటములను ప్రకటించినారు. అందు వంగూరు సుబ్బారావుగారును, పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు గారును, ఓలేటి పార్వతీశము గారు మున్నగువారు చక్కని చిన్నకథలను వ్రాసి యుండిరి. తెనాలిలోని సాహితీ కార్యాలయమువారు తమ పత్రికలో చిన్నకథలను ప్రకటించియుండిరి. ఇందు చింతా శంకర దీక్షితులు గారి కథలు ముఖ్యములు.

ఈ చిన్నకథలెల్ల రసవంతములే. మనోజ్ఞములే. వీనియందు రాజకీయ సాంఘికమత విషయికములగు సంగతు లనేకములు ప్రదర్శింపఁబడినవి. కథాచమత్కృతియు పాత్రపోషణమును బాగుగనున్నవి. అయిన నివి పాశ్చాత్య వాఙ్మయములోని చిన్నకథల కెనగావు. రవీంద్రనాథుని, ఆదర్శప్రాయములగు చిన్నకథలకును సరిపోవు. ఏలయన, వాఙ్మయమున చిన్నకథలను కృతుల కుండవలసిన ముఖ్య లక్షణము లిందుఁ గానరావు. కథరమ్యముగ నుండవచ్చును. కథయందు విశేషము లెన్నో యుండవచ్చును. కథ చిన్నదై యుండవచ్చును. కాని యది చిన్నకథలయందొక వాఙ్మయ భాగమునకుఁ జెందకపోవచ్చును. మనభాషలో నింతవఱకు వ్రాయబడిన స్వకపోల కల్పితములగు చిన్నకథలు ప్రథమయత్నములు — మచ్చుకొఱకు వ్రాయఁబడినవని తలంపవచ్చును. అయిన నీ కథలను ప్రోత్సహించినచో శీఘ్రముగనే మనభాషలోను మొపసంత్ టాల్స్టాయి, రవీంద్రనాథుల కథలను పోలిన ఉత్తమ కథలు బయలుదేరును. శీఘ్రముగనే మనభాషలోను చిన్నకథ లుత్తమ స్థానము నలంకరించును.

చిన్నకథ యనుమాట చిన్నదగు కథయను అర్థమిచ్చుచున్నను, చిన్నవగుకథలెల్ల చిన్నకథలు కావు. కథాకల్పనమును, రక్తియులేని కథలుకథలా! కొన్ని ముఖ్య లక్షణములుకలిగి రెండువేలు మొదలు పదివేల మాటలుగల కథయే చిన్నకథ. సాధారణముగ రమణీయమగుకథలో మూడునాలుగు వేలమాటలకన్న నెక్కువయుండవు. చిన్నకథల కుండవలసిన ముఖ్య

లక్షణములలో నేది లోపించినను, అది యుంగవైకల్యములమానినవలెనే వికృతమగును.

వాఙ్మయమునందలి ఇతరకృతులవలెనే చిన్నకథలు, జనులహృదయములనాకర్షింపవలెనుఅట్లాకర్షించినచో నది రక్తికట్టినదని భావము. ఇది కథకు ప్రధానలక్షణము. మరునాడే చంపఁదలచిన సుల్తానుకథ వినవలెననే కుతూహలము కలిగించి, వేయిరాత్రులువినునట్లు రసవంతములగు కథలను (అరేబియన్ నైట్సు)లో షహారజాదీ చెప్పినది; చైనాదేశములలో కథలను చెప్పి జీవించుకథకులు, మంచిపట్టున కథ నాపుదురు. వారికివిరాళముల నిచ్చినగాని తదనంతర వృత్తాంతము జెప్పరు. అట్టితరి నేదోయిచ్చికథ వినకయెపోవఁగల జితేంద్రియు లెవ్వరుందురు? అందువలన తమ చిన్నకథ బాగుండవలెనన్నచో, తాము కథకు గ్రహించిన విషయము రక్తికట్టునాయని కథకుఁడు, గ్రంథకర్తయు ముందుగ నాలోచింపవలయును.

చిన్నకథకొకప్రధానవిషయము- భావము-సందర్భమునుండవలెను. ఇవి చదువరికొక్క భావోద్రేకమును కలిగింపవలెను. ఇట్టి భావైక్యత కలుగవలెనన్నచో, నొక ప్రధానవిషయమునో భావమునో గ్రహించి దానిచుట్టును కథాసందర్భము నల్లుట ముఖ్యము. ఈకాలపు పాఠకులకు కథరసవంతముగ నుండవలెను. స్వాభావికముగ నుండవలెను. కన్నులకుఁ గట్టినట్లు లుండవలెను. మఱియు క్లుప్తముగ కూడనుండవలెను. ఇట్టిగుణముల నొక్కచోటిగియఁ దీసి కథనుమనోజ్ఞముగ చేయునదియే కథయొక్క ప్రధానవిషయము-భావము- సందర్భము.

కిప్లింగు అను గ్రంథకర్త ఆంగ్లేయమున మహమ్మదు దీననుకథను వ్రాసినాడు. ఇది యొక హైందవయువకుని మరణమును గూర్చినకథ. ఈరితి జీవనము చుట్టును కిప్లింగురసవంతమగు కథాసందర్భము నల్లినాడు. సేవకునిబాలునికింగూడ ఆశయములు కోరికలు నుండునని మనకుతోపఁ జేసినాడు. ఇతఁడు గాజుముక్కలతో- విలువలేని వస్తువులతో భర్మ్య హర్మ్యములను నిర్మించుకొనఁ బ్రయత్నించును. ఇతనినిచూచి మనము జాలి పడుదుము. ఇదియె కిప్లింగుయొక్క శక్తి. ఇదియే ఈ చిన్నికథ యొక్క విశేషము.

రవీంద్రనాథ ఠాకూరు కాబూలుసాహేబను కథవ్రాసినాడు. ఇందొకపండ్లనమ్ముకొను పఠాను కలకత్తాలోనొక గ్రంథకర్తయొక్క నాలుగేండ్ల బాలికయందుపుత్రికా వాత్సల్యముఁ జూపును. ఆమె కితడు పండ్లను బెట్టుచుండును. ఆమెకితడన్న భయము పోయినది. ఒకనాడతఁడొకనితో పండ్లక్రయము నీయలేదని కలహింప, కారాగారమునకుఁ బంపఁబడెను. కొన్నివత్సరములకు కారాగారము నుండి విడుదల పొందెను. ఇతడు తన చిన్న స్నేహితురాలింటికి వచ్చెను. ఇప్పుడామె పెండ్లికూతురు. నేడామెనుచూచుటకువీలుండదని గ్రంథకర్తపలికెను. కాని అపఠాను దీనముగ వెడలిపోవుట చూచి జాలిపడి బాలికను చూపించినాడు. ఆమెను చూడగనే పఠానునకు తనబాలికయు యింతపెద్దదయినదను తలంపుకలిగెను. అతడు తనయొద్దనుండి మాసి చినిగిన కాగితపు తునుకపైన చిన్ని చేతియొక్క యైదు వేళ్లుగలముద్రను పైకిదీసి చూచినాడు. ఒక్కవేడి నిట్టూర్పునూర్చినాడు. గ్రంథకర్త హృదయము కరిగినది. తానొకగొప్పవాడు పఠానొక పోటుమానిసి యను తలంపు పోయినది. పితృవాత్సల్య మందరికినొక్కటేయని గ్రహించినాడు. తనబాలిక పెండ్లికిచేయు వ్యయమునకొంచెముతగ్గించుకొన వలసివచ్చినను లక్ష్యపెట్టక దేశముపోయిబాలిక చెంతఁజేరుమని కొంతధనమిచ్చి కృతకృత్యుడైనాడు. ఈకథ యందలి ప్రధాన భావోద్రేకమగు పితృ వాత్సల్యమును రవీంద్రుడెంతో చక్కగ ప్రదర్శించినాడు. ఇట్లె ప్రధానభావమునొక్క దానిని దీసికొని దానిచుట్టును కథనల్లుటయుక్తము. అప్పుడేకథ చాలబాగుగ రక్తి కట్టును. తండ్రిచనిపోయిన పిదపసంసార సాగర మీదుబాలుని శ్రివుకాని లోకమునందు మిగుల సుఖ

మును పొందఁగోరుబాలిక ఆశయముకాని, దేశసేవ చేయదలంచు యువకుని త్యాగము కాని దుర్వ్యసనములఁ దగుల్కొని దుఃఖము ననుభవించువాని యవస్థ కానియేదైన నొక్కప్రధాన భావము నొకటేదారిని నడుపవలెను. వార్తా పత్రికలలో సమాచారములు చదువ నభిలాష కలవారికి వింతలు, యుద్ధములు, పితూరీలు మున్నగు విషయములు రుచించునట్లే విషయములును రుచింపవు. వీరికి మానవ జీవితము నందలి పోరాటములు చాలరసవంతముగ తోచును. ఈసంగతి నిగ్రహించియే కాబోలు ఘనులగు గ్రంథకర్తలు తమకృతులందు జనులపోరాటములు, అభిప్రాయభేదములు, బహిరంగముగను రహస్యముగను, జరుగు సంఘర్షణములు ప్రధానవిషయములుగ గ్రహించి పరిదర్శించినారు. రవీంద్రుడు మేమునీకుపట్టముగట్టెదమనుకథలో నవేందుశేఖరునికి దొరల నాశ్రయించి బిరుదము లందవలెనను ఆశయము నందుకు వ్యతిరేకముగ వ్యక్తిజాతి స్వాతంత్ర్యమును గోరుజాతీయమహాసభాకక్షకుఁ జెందిన అతనిఅత్తవారింటి ఆశయము, నొండొంటితో కలహించి తుదకునవేందుశేఖరు నవమానపఱచి బుద్ధి మరల్పుటయుఁ గాననగును.

జ్ఞాన చక్షువనుకథలో కుముదినిభర్తయందు కలిగినమార్పు. అతడు వైద్యముచేతగామి భార్య కన్నులనుపోగొట్టుట తరువాత నామె నెంతో ప్రేమతో చూచుట తదనంతరమతనికి ధనకాంక్ష కలుగుట ఆటుపిమ్మట నతఁడామెను తిన్నగ చూడలేకపోవుట తుదకామెను వదలి హేమాంగిని పెండ్లాడఁజూచుట అంతనాతని హృదయమునగలిగిన ఘోరసంగ్రామము ఆ వివాహము తప్పిపోవుటయు నతనికి మనశ్శాంతి కలుగుటయు కుముదినివిజయముతో కథ సమాప్తినందును. ఇట్టె రవీంద్రుని కథలందెల్ల నీ లక్షణము కనబడుచున్నది.

కథయొక్క రచనాచమత్కృతియే కథాకల్పనము. సాధారణముగ జరిగినసంగతులు జరిగినట్లుగ చెప్పినచో నది రసవంతముగనుండదు. భావోద్రేకము కలిగించుటకు సంగతుల నొక్కమార్గమున పోనీయవలెను. ఈ మార్గమునఁబడి ప్రధానభావమును పోషించు సంగతులను మాత్రమె గ్రహించి తక్కిన వానినివిడిచికథనుమనోజ్ఞముగ చేయుట గ్రంథకర్తవిధి. తనచిన్నకథలందు రవీంద్రుడీ లక్షణమును బాగుగ గమనించుచున్నాడు. ఆయనకథలను బాగుగ చదివినచోనిది విదితమగును. కథాకల్పనమున కొన్ని ముఖ్యవిషయములను గ్రంథకర్త గమనింపవలెను. చిన్నకథయొక్క పరిమాణము చిన్నదిగనుక, కల్పనము పెద్దదిగను గూఢముగనుండకూడదు. కథాసందర్భమెల్ల నూరుమాటలలో చెప్పదగినట్లుండవలెను. కథాసందర్భము కథలోనిసంగతులు అస్వాభావికముగ నుండకూడదు. అది యస్వాభావికమని కాని, అదిజరుగుట యసంభవమని కాని తోచినచో మన పాఠకుఁడావల బారవైచును. అందువలన నది కొంతవఱకు స్వాభావికముగ ప్రకృతిసిద్ధముగ నుండవలెను.

కథయు నూతనముగనుండవలెను. వినినకథనే వినుటకెవ్వడు నిష్టపడడు. చర్వితచర్వణము తలనొప్పికి కారణమగును. పాతసంగతులనే క్రొత్తమాటలలో వ్రాయుట, పూర్వగాథలనే కొంచెము మార్చివ్రాయుట, గొప్పకథలలోని భాగములను విడదీసివ్రాయుట, అంతర్నాటకములను చెప్పుటయు క్రమము కాదు. ఏలన నేటిపాఠకుల నివి రంజింపజాలవు. అనుక్షణమును నూతనవిషయముల గోరువారికివి వినుటయే కష్టముగనుండును. ప్రజాజీవనమును బాగుగపరిశీలించి, లోకచారిత్రమునుజూచి, ప్రకృతిని గమనించి, క్రొత్తభావము, క్రొత్తసందర్భము ఎప్పుడు స్ఫురించునాయని వేచియుండి, అది స్ఫురించినప్పుడే తన రచనాచమత్కృతినిజూపి, కవి కృతకృత్యుడుకావలెను. అప్పుడే అతనికృతి కథ మెప్పొందును.

కల్పనమునకు, భావోద్రేకమునకు, పాత్రమునకు, పరిపూర్ణావస్థ కలిగించు సంగతి సందర్భములే కథకు ఆవశ్యకములు. మహోన్నతావస్థ (Climax)

కథయందెక్కడనో ఒక్కచోట కలుగవలెను. జ్ఞానచక్షువునందు కుముదినిభర్త యామెకన్నులను తనచేతులారపొగొట్టి పశ్చాత్తాపమునొంది తరువాత ఆమెయందు దయచూపి, మెల్లగ ధనకాంక్షకలుగ నామెను నిరసించి హేమాంగిని పెండ్లాడుటకుగూడ నంగీకరించి ఆ పెండ్లి విఫలమయినప్పుడు మనసు మరల్చుకొని పశ్చాత్తాపముజెంది, మరల కుముదినిని చేరును. పెండ్లియు కథలోని భావోద్రేకముయొక్క మహోన్నతదశ.

కథలోని ప్రధానభావమునకు మహోన్నతావస్థ కలిగినతరువాత కథాకల్పనమున 'విడుపు,లేక ఉపసంహారము' (Denouement) ఉండును. మహోన్నతావస్థయు సంహారము నొకే సందర్భముగ కలిగినను కలుగవచ్చును. లేక వేఱుగను కలుగవచ్చును. ఇది కథాసందర్భమును బట్టియుండును.

చిన్నకథయందు సాధారణముగ నొక్కటే ప్రధానపాత్రముండును. తక్కినపాత్రములెల్ల దీనికి లోబడి యణగి యుండును. అది యీపాత్రకు పరిపూర్ణావస్థ కలిగించుటకే తోడ్పడును. నాయికానాయకులుండు శృంగారకథలందు సయితము మన కొక్క పాత్రమందె యెక్కుడు మక్కువ యుండును. గ్రంథకర్తయుద్దేశ మాపాత్రము నే ప్రధానపాత్రముగ చేయుటయని మనము గ్రహింపవచ్చును. దానిచుట్టు నా కథాసందర్భ మల్లుకొనును. భావోద్రేక మలముకొనును. రసపుష్టి యుండును.

పాత్రపోషణము ననేక విధములుగ చేయవచ్చును. పాత్రముయొక్క ఆకృతిలోని ముఖ్యచిహ్నలను పేర్కొనివర్ణించి చెప్పుట ఒకవిధము. రవీంద్రుని 'విజయ' మను కథలో రాజస్థానమున కవియగు పుండరీకుని గరుడముక్కు, విశాలఫాలము గంభీర విగ్రహమును మనల నాకర్షించును. అతడుతన పెద్దతల నొకపక్కకు వంచి పెద్దకంఠ స్వరమున మాటలాడుట మనకు కన్నులకుంగట్టి నట్లుండును. ఇట్లుగాక ఆకృతిని పూర్తిగ వర్ణించి చెప్పవచ్చును. లేక పాత్రముయొక్క స్వభావమును గుణములచేత వర్ణించి చెప్పవచ్చును. ఇదియుగాక నివివిధమార్గములు కలిపియు పాత్రను పోషింపవచ్చును. అయినను సాధారణముగ నొక పాత్రయొక్క ప్రవర్తనమును, సంభాషణమును ప్రదర్శించుటవలననే పాత్రపోషణము బాగుగ చేయఁబడుచున్నది. కొందఱు కృతికర్తలు కథాకల్పన కన్నను పాత్రపోషణము ముఖ్యమనితలంతురు. పాత్రముయొక్కపోషణమునకుఁగావలసిన సందర్భములను కథయందు కల్పింతురు.

అయినను చిన్నకథయందు పాత్రపోషణ మునకుఁగావలసిన ముఖ్యలక్షణ మేమన;— ఒక పాత్రమున్నట్లు మారునట్లు, ప్రవర్తించునట్లు చిత్రించుటయే. జీవనము సర్వసాధారణమే యైనచో నది రసవంతము కానేరదు. పాత్రముయొక్క శక్తి సాధారణ జీవనమున ప్రదర్శింపఁబడదు. ఏదైననొక సందర్భము— అవసరము వచ్చినప్పుడు జీవితమున ఒక అంతరాయము— ఆపదకలిగినప్పుడు, పాత్రముయొక్క శక్తి విజృంభించును. గుణములు తటాలున ప్రజ్వలించును. పాత్రము వివిధ విధముల ప్రవర్తించును. కృతికర్త తనకల్పనమున పాత్రములు స్వాభావికముగ నున్నవాయని పరికింపవలెను. ప్రకృతి విరుద్ధములగు పాత్రము లుత్కృష్టములు కానేరవు. ఒక సందర్భమున ఒకస్థితియందు దానేయుండినచో నెట్లు ప్రవర్తించెడివాడో, యోజించుకొని లోకమునందు జీవనమునకు సరిగ, ప్రకృతిని అనుసరించి, తనపాత్రమును నడపించుట కృతికర్తవిధి. ప్రకృతి స్వభావమునె పాఠకులు కోరెదరు. నిజముగజరిగిన వని తోపించి కొంచెము సుఖము, కొంచెము దుఃఖమును సూచించి, సంతోష విషాదములు మిశ్రితములు చేసి, తమ తమ భావములను, సుఖదుఃఖములను ఆశలను ఆశయములను జ్ఞాపకమునకుఁ దెచ్చి ఒక్కవేడి నిట్టూర్పు, మరుక్షణముననే ఒక్కమంద హాసమును చేయునట్లు చేయఁగలిగిన కథాసందర్భములు రచియించిన కృతికర్తనే, నేటి పాఠకు లభినందింతురు.

అట్టి కృతికర్త కృతకృత్యుఁడగును.

ఒక చిత్రపటమునకుఁ జుట్టుప్రక్కల నున్న చిత్రకల్పనము, ఒక నాటకరంగమున నమర్పబడిన చిత్రవస్తుజాలము నొక సంగీతమున మనము విను రాగ సాహిత్యములను భావప్రదర్శనమున కెంతముఖ్యములో, కథకు రచనలు వర్ణనము లంత ముఖ్యములు. ఒక రత్నమునకు చుట్టును చెక్కిన బంగరు నగిషీపని యెంతయావశ్యకమో కథకున్నిదియు నంతయావశ్యకము. ఒక కథను వ్రాయుటకుముందుగనే, అందలి ప్రధానవిషయమును భావమును, పాత్రమును దానిచుట్టు నల్లవలసిన కథాసందర్భమును, కల్పనమును; గ్రంథకర్త నిర్ణయించుకొనును. తరువాత వీని నుపయోగించు సందర్భమున, రచనకు వర్ణనమునకుఁ దిగును. కథలోని ప్రదేశము, కాలము, ఋతువు కథాసందర్భము, కథయొక్క పరిస్థితులు, పాత్రములు ప్రవర్తించు సంగతి సందర్భములుఁ వర్ణించి కథారచనమును సేయును. కథయందలి రచన చిత్రలేఖనమువంటిది. కథారచనమున-వర్ణనమున చిన్నకథ కత్యంతావశ్యకమగు ప్రధాన భావోద్రేకముయొక్క పరిపక్వమునకు నైక్యతకు ముఖ్యమగు విషయములనే గ్రంథకర్త గ్రహింపవలెను. ఆచారవ్యవహారములు, దుస్తులు, భాష, ప్రకృతి సౌందర్యము, వర్ణించుటవలన కథాసందర్భము కన్నులకు గట్టినట్టు లుండును. అందువలన వర్ణనము కథాసందర్భనమునకు తగినట్టు లుండవలెను. అప్పుడే దానియందమును మనము గ్రహింపఁగలము. రచనయందలివర్ణన మనేక విధములుగ నుండును. కథయొక్క స్వభావమును సూచించు వర్ణనములుకొన్ని; కథలోని విషాదభావము నకువిరామము కలిగించు శాంతి రసోపేతములుకొన్ని, పాత్రములను గూర్చినవికొన్ని, పాత్రపోషణము కొఱకు సమకూర్పబడిన సందర్భములఁ గూర్చినవికొన్ని; ఇతరములుకొన్ని.

కథారంభముకూడ బాగుగనే యుండవలెను. ‘‘అనఁగనఁగా నొకప్పుడొక రా’’జని మొదలు పెట్టి సంగతులనుపూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పుపద్ధతి ప్రాతపద్ధతి. పాశ్చాత్యదేశపు వాఙ్మయమునం దీపద్ధతిచాలకాలము వరకునుండెను. ‘‘అలెగ్జాండర్ పో’’యను గ్రంథకర్త తనకథలలో నూతనపద్ధతిని మొదలుపెట్టెను. అతని కథలలో కథారంభము యొక్క సందర్భము కథామధ్యముననో ఎక్కడనో యుండును. అయిననితని కథలకు మొదటదీర్ఘములగు నుపోద్ఘాతములను వ్రాసి యున్నాడు. ఇదియాతనిపద్ధతి. ఈక్రొత్త పద్ధతివలన గ్రంథకర్త పాఠకు నొక్కమారుగ కథామధ్యమున భావోద్రేకమున సమస్యలలో- పడవేయును; కాని యీరసమునురక్తి నితుదిదనుక పోషించుటచాలకష్టము. ఇదియుత్కృష్టమ కృతికర్తలకే చెల్లును. ఐనను కథారంభము బాగుండుటేకథకు కొంతరామణీయకమును కలిగించును. కథారంభము రసవంతముకానిచో నేటి చదువరులాకథను జదువనే చదువరు. రసవంతము కాని యొక్క వాక్యమునుగూడ మన పాఠక మహాశయులు మన్నింపరు. సంగీతమువలెనే, కథలును తక్షణమే రక్తికట్టవలె నందురు.

నాటకమున ప్రథమాంకమున కథాసందర్భమును పాత్రములను పరిచయము కలిగించినట్టులే కథారంభమునఁగూడ రంగస్థలమును చూపి ప్రధానభావమును సూచించి ప్రధానపాత్రమును పరిచయము కలిగించి కథచెప్పవలెను. వీనియైక్యత చిన్నకథకుచాల ముఖ్యమగుటవలన కథయందు వీనిని బాగుగ పాఠకులకు స్ఫురింపఁ జేయవలెను. కథారంభమున సాధారణముగ రాఁబోవు నాపదలను సూచించు వర్ణనము లుండును. లేనిచో కథలోని ముఖ్యపాత్రముయొక్క గాని తదితర పాత్రములయొక్క గాని వర్ణనముండును. ఇదియుగానిచో కథలోనిపాత్రములు తటాలునమన యెదుటకువచ్చి సంభాషింపఁ దొడగును. ఒక్కొకప్పుడిదియెల్ల కలసి యుండును. మరియు నొకప్పుడొకలోకోక్తికాని ప్రకృతిసంబంధమగు శాస్త్రసంబంధమగు సత్యముకాని చెప్పబడి దానికి దృష్టాంతరము తీయబడును. ఎట్లయినను కథయొక్క ఎత్తుఁగడ పరిచయము కలిగించు భాగము, క్లుప్తముగనే యుండును.

చిన్నికథలను రచియించు గ్రంథకర్తలు, ఈ కృతి లక్షణములను గమనించి రచయించినచో నవి చాల రసవంతముగను మనోజ్ఞముగనుండి చదువరుల హృదయముల నాకర్షించి రక్తికట్టించును. భట్టుమూర్తి చెప్పిన "అవారితసత్కవికల్పనావిభూషావహము" లగు చిన్నకథలు నిజముగ "సానలుదీరిన జాతిరత్నము" లేయగును. అప్పుడు చిన్న కథలును మనవాఙ్మయమున శ్రేష్ఠములగు కృతులగుటయే కాక కావ్యములవలె రసవంతములును, వ్యాసములవలె జ్ఞానబోధకములును నాటకములవలె ప్రత్యక్ష ప్రదర్శనములునై వీనియన్నిటి విశేషములను కలిగియు, వీనికన్న సులభగ్రాహ్యములును మనోరంజకములు నగుటమన వాఙ్మయము నందుత్తమ స్థానమునలంకరించుననుటకు సందియములేదు.